

פניני הפרשה

שופטים

עלון מס'

1002

שנה כ' התשע"ט

יו"ל ע"י הקרן לזיכוי הרבים. נייד: 052-7654216

כתובת: רח' הרב רוזובסקי 14/13 אשדוד. דוא"ל: 7654216@gmail.com

המאזן השנתי

שופטים ושופטים תתן לך בכל שעריך אשר ה' אלקיך נותן לך לשבטיך (טז. יח) – דרש רבנו חיים ויטאל זצ"ל בספר הליקוטים: "תתנו לכם בכל שעריכם" לא נאמר אלא "תתן לך בכל שעריך" בלשון יחיד, משום שהתורה פונה בקריאה לכל יחיד ויחיד, ובפרט בתקופה זו בה נקראת הפרשה – להעמיד שופטים ושופטים בכל שערי הפנימיים אשר דרכם עובר המידע הבונה את אישיותו – שערי הראיה, שערי השמיעה, שערי הדיבור וכו', ולבדוק האם מה שהוא מדבר זה מה שצריך לדבר, האם הוא שומע מה שצריך לשמוע, האם הוא רואה מה שצריך לראות... השופט הוא הבדיקה, והשופט הוא הקנס, שאם לא ישמע לקול היצר הטוב, יקנוס עצמו... וסיים דבריו באמרו שאם האדם ישמור את שעריו כיאות, מדה כנגד מדה – יפתחו בפניו שערי גן העדן, ויתקיים בו "פתחו שערים ויבוא גוי צדיק" (ישעיה כו, ב).

אין זמן מתאים יותר לעבודת התשובה ולעריכת חשבון נפש, מאשר החודש האחרון של השנה – חודש אלול. בחודש התשובה והרחמים, אנו עוצרים את מרוץ החיים השגרתי, בוחנים את הישגינו בשנה החולפת, מתייצבים ביושר מול כשלונותינו ומגרעותינו, בודקים כמה 'הרווחנו' בשנה החולפת וכמה חלילה הפסדנו, במה השתפרנו ובמה חלילה התדרדרנו, והכי חשוב, מחליטים לתקן, לשפר ולהוסיף.

וכבר כתב מרן החיד"א בספרו "מורה באצבע" (סימן ח', סעיף רמ"ג) ש"חודש אלול הוא זמן תשובה לכל, ויזהר לפשפש במעשיו טוב וישר... וכן יעשה מראש חודש אלול עד יום הכפורים, כי היה צריך לעשות כן כל ימיו בכל לילה". וגדולה מזו כתב בספרו "ברכי יוסף" (סי' תקפ"א אות ו') בשם הרב טור ברקת: "יותר טוב בימים אלו נשל חודש אלול להרבות סליחות ותחנונים עם הצבור מללמוד. וכן ראיתי לקצת רבנים שתמיד היו עסוקים בגופי הלכות ובחבורים, ובחדש אלול היו מניחין קצת מסדרם ללמוד גרסא ותחנונים".

מעשה ברב אחד שפגש ביהודי פשוט מנקה רחובות כשהוא חמוש במטאטא בכף אשפה, ובעקבותיו נשרך פח גדול. עמד הרב ותהה בפניו: "אמור לי יקירי, הן אמש ניקית את הרחובות במסירות ובחריצות בדיוק כפי שאתה מנקה היום. כלום הועלת משהו בנקיון של אמש? הרי היום עברו כאן שוב אלפי אנשים ובחוסר משים לכלכו שוב את כל שעמלת עליו. מחר יעברו שוב ולא יכירו את נקיון היום, מה בצע בנקיון כזה?!..."

המנקה התייחס לשאלה ברצינות וענה לפי תומו: "דע לך רבי, שאילו לא ננקה מדי יום, הרי שהלכלוך יעבור את הראש", וכאן החוה בידו מעל לראשו...

כשהמשיכו הרב ומלוויו בדרכם, נאנח הרב ואמר: "כמה צודק הפועל. אילו לא נחשב מדי יום חשבוננו של עולם וננקה מדי יום את חטאינו, אף כי נדע שנכשל לאחר מכן שוב, ושוב ננקה, ושוב נלכלך, הרי שהנקיון יעבור את הראש"...

לא תהו בראי	עצה טובה
<p>צפרדע המדרש מספר בדרך משל על צפרדע שאמרה לפני דוד המלך: "אני עוסקת במצוה גדולה, וזו היא המצוה שאני עוסקת בה: יש בשפת הים מין אחד שאין פרנסתו כי אם מן המים, ובשעה שהוא רעב נוטלני ואוכלני" (ילקוט שמעוני, תהלים תתפ"ט).</p>	<p>כדי לא לשכוח קבלה שקבלת על עצמך בימים נוראים, רשום אותה במקום אישי, ובכל יום בזמן קבוע (למשל בתחילת סדר מוסר או עד שהחזן מתחיל תפלת החזרה) עיין בה מחדש ווודא שאתה עומד בקבלה. בנוסף, דמייין שאתה מקבל סכום מכובד עבור כל יום שאתה מצליח לעמוד בקבלה. (מורנו הגאון רבי מיכאל סגרון שליט"א).</p>

מגיד דבריו / פנינה מתורתו של הגאון רבי בוגיד סעדון זצ"ל

"נקרא אלול חודש הרחמים, שבו רחמיו יתברך מרובים ומרבה להיטיב לעבדיו השבים אליו ומתחרטים על מעשיהם הרעים שבכל השנה". ("מגיד חדשות" ח"ט דרוש נ"ו).

צדק צדק תרדוף – במסכת בבא בתרא (דף י' ע"ב) שאלו: מה יעשה אדם ויהיו לו בנים זכרים? ר' אליעזר אומר, יפזר מעותיו לעניים. ע"ש. קישור הדברים נראה לענ"ד לבאר בהקדים מה שאמר ר' אליעזר עצמו בשבועות (דף י"ח ע"א) אשה כי תזריע וילדה זכר. אמר ר' אליעזר, סמך והתקדשתם לזהייתם קדושים לומר לך שכל המקדש עצמו בשעת תשמיש הויין ליה בנים זכרים. ע"ש. ואמר ר' יצחק (ברכות דף ה' ע"ב) הנותן מטתו בין צפון לדרום הויין ליה בנים זכרים. ע"ש. ונלע"ד הקשר בין הנותן מטתו בין צפון לדרום ובין השכר לבנים זכרים ע"פ מה שאמרו חז"ל (ב"ב דף כ"ה ע"ב) אמר ר' יצחק, הרוצה להחכים – ידרים, להעשיר – יצפין, וסימניך: שולחן בצפון ומנורה בדרום. ע"ש. ואמרו חז"ל במסכת תענית (דף ט' ע"א) שהרוצה להעשיר יעשר, ורמזו: עשר תעשר, עשר בשביל שתתעשר. וע"י פניני קודש אלו הבא נבא לבאר מאמרי חז"ל היקרים הנ"ל, שמכיון שהרוצה להחכים ידרים והרוצה להעשיר יצפין, על כן, אדם הנותן מטתו בין "צפון", היינו ממון, הבא לאדם ע"י צדקה ומעשרות כנזכר לעיל, לבין "דרום" שהוא רמז לחכמת התורה, זוכה לבנים, והיינו דאמר ר' אליעזר מה יעשה אדם ויהיו לו בנים זכרים, יתן צדקה, והיינו יצפין (שולחן בצפון) וכך גם יעשיר. ובשבועות אמר ר' אליעזר יקדש עצמו בשעת תשמיש ויחשוב בדברי תורה (להחכים ידרים), וכך מקיים הוא גם את ה"צפון" וגם את ה"דרום", ובכך מבוארים כל מאמרי חז"ל לענ"ד בחדא מחתא. וה' יצילנו ויכפר עוונותינו אמן. (מכת"י הגאון רבי משה לוי זצ"ל).

נקודת חן / עובדיה חן

שפיטה עצמות

הגמרא במסכת בבא בתרא (ס' סע"א) מביאה מעשה ברבי ינאי שהיה לו בחצרו אילן הנוטה לרשות הרבים, ולא קצצו מפני שחשב שנוח לעוברים ושבים לנוח בצלו.

והנה יום אחד, תבעו לפניו לדין אדם שהיה אילנו נוטה לרשות הרבים, ומפריע לגמל ורוכבו לעבור. מששמע רבי ינאי את טענותיהם, אמר להם: "לכו עתה, ובואו למחר, ואפסוק לכם הדין".

בערב, התבונן רבי ינאי היטב על האילן שבחצרו, והבין כי אך מפני כבודו לא ערערו עליו בני רשות הרבים. תיכף שלח לקוצצו לבל יפריע עוד.

למחרת כשבאו לפניו, הורה לאיש ההוא לקצוץ את האילן שלו.

לאיש כבר היתה תשובה מוכנה: "במחילה, והרי כבודו גם כן יש לו אילן הנוטה לרשות הרבים כמוני...".

השיבו רבי ינאי: "צא וראה, אם האילן שלי קצוץ - קצוץ גם אתה את שלך; ואם לאו - אל תקצוץ".

שואלת הגמרא: מדוע דחה רבי ינאי את הכרעת הדין למחרת? היה פוסק מיד לאותו אדם שיקצוץ את אילנו, ואחר כך היה קוצץ את אילנו שלו? משיבה הגמרא משום מה שלמד ריש לקיש מהפסוק "התקוששו וקושו" (צפניה ב, א) - קשוט עצמך ואחר כך קשוט אחרים.

שופט אחד ידוע היה כאוהב שוחד ורודף שלמונים. בשעת הדין, חולץ היה מנעליו, ומי שהיה תוחב לתוכם שטרות, היה מטה את הדין לטובתו. פעם, התחכם אחד מבעלי הדין והניח חפיסה של נירות ריקים בתוך הנעל. חש השופט ומיד הכריע את הכף לטובתו. כששב לביתו, ראה השופט כי ניירות חסרות ערך בנעלו, חרה אפו וחרץ: "ראו אלו נוכלים יש בעולם!..."

*

הציווי למנות שוטרים ושופטים נאמר בלשון יחיד: "תתן לך בכל שעריך", והדבר אומר דרשני.

מבאר האור החיים הקדוש שהשימוש בלשון יחיד בא להדגיש שלכל אחד ממנהיגי העם האחראים למנות את השופטים, אסור לחשוב שמאחר שהם הממנים, לא תשלוט בהם יד השופטים והשוטרים. מזכירה להם התורה שגם הם, וקודם כל הם, מחויבים לחוק, לא פחות משאר האזרחים. וזהו "שופטים ושוטרים תתן לך" – דין וחשבון תתן קודם כל לעצמך!

וזהו גם מסר לכל אדם באשר הוא. טבע האדם להעמיד שופטים ושוטרים על חברו ולהכות על חזה זולתו, ולכן פונה התורה לאדם עצמו, שבטרם יבקר אחרים, ישפוט את עצמו אם אינו נגוע אף הוא באותו אשם. יזכור כי כאשר מפנה הוא אצבע מאשימה כלפי השני, הרי שאצבע אחת מופנית אמנם כלפי זולתו אבל שלש אצבעות מופנות כלפי עצמו. לאמר: בדוק את עצמך, יתכן ואתה אשם פי שלש במה שאתה מאשים...

ויספרו לבניהם / ספור לשלחן השבת

שטרות בין הדפים

"פתרון אחד בלבד יש", קרץ העשיר, "אם הרב יעניק לו שוחד רב יותר, יהיה מצפוננו נקי"...

לא האמין הרב למשמע אוזניו, אך החליט לנסות ולראות כיצד יפול הדבר. כעבור שבועיים התחדש הדיון והשופט אמר כמצופה: "רענן את זכרוני, הזכר נא לי במה מדובר".

קם הרב, והושיט לשופט צרור דפים. "כתבתי כאן את כל טיעוני בקצרה" אמר.

נטל השופט את הדפים, עלעל בהם, וראה את שטרות הכסף המונחים ביניהם. אורו עיניו ואמר: "אכן, נזכרתי! הדברים פשוטים ומובנים מאליהם, ודאי שהנתבע חייב לשלם!".

יצא הרב ואמר: "עכשיו הבנתי פירוש הפסוק 'נשמטו בידי סלע שופטיהם ושמעו אמרי כי נעמו' (תהלים קמ"א, ו) - כששופטיהם מקבלים סלע, היינו מטבעות כסף, סלעים העוברים לסוחר... אזי שומעים הם את אמרי, והם נעימים לאוזניהם"...

ומה לומדים מכך?

אם רצוננו להנחיל מורשה ולהשריש אמונה בלב ילדינו, לא די בכך שנדע ונודיע שזו האמת ואין בלתי, משום שהרצונות והמאויים מעניקים לחניך את השוחד שלהם, את אהבת המנוחה וההליכה אחר שרירות הלב. לפיכך, עלינו להטמין "בין הדפים" את "השטרות" שלנו – להראות כמה אור יש בתורה, כמה נועם יש בשבת, כמה יופי במצוות, כמה אושר יש בשמירתן, כמה טובה נוחלים על ידן, לא רק בעולם הבא אלא בעולם הזה! (ע"פ מעין השבוע)

מעשה שארע עם הגאון רבי חויתה סופר זצ"ל (כפי ששמע מפיו מגיד המישרים רבי אשר חדאד שליט"א):

אחד מבניו תבע ערבי אחד שהיה חייב לו ממון. ביקש מאביו הגאון רבי חויתה שייצג אותו במשפט. התייצב הגאון והוכיח נחרצות שהצדק עם בנו, והלה חייב לשלם. למרות שהדברים היו חותכים וברורים, השופט דחה את הכרעת הדין לעוד שבועיים. תמה הגאון, אך נאלץ להמתין.

כעבור שבועיים, התייצב לשמוע את הכרעת הדין. השופט העמיד פנים כאילו אינו זוכר את הטענות וביקש: "אנא רענן את זכרוני".

שוב פתח הגאון בהרצאת הדברים, שטח את הוכחותיו, ולא הותיר מקום לספק. הערבי חייב לשלם. הביט השופט בשעון ואמר: "הדיון התארך מעבר למצופה, בעוד שבועיים תינתן הכרעת הדין"...

נבוך הרב. מעודו לא נתקל בדבר כזה. בצר לו, פנה אל עשיר ממכריו, וסח לו על המאורע.

"כבודו אשם בדבר", השיב העשיר, "מעמיד הוא את השופט במצב לא נעים"...

תמה הרב שבעתיים והעשיר הסביר: "משער אני שהשופט קיבל שוחד כדי לפסוק לטובת הערבי, אך טענות כבודו משכנעות, ואינו יכול לפסוק שהערבי פטור מלשלם. אין לו ברירה אלא לדחות את ההכרעה".

"ומה הפתרון?" שאל הגאון.

☺ זה לא חוק! ☺

בימיו של הצאר אלכסנדר השלישי, היה אחד השרים נוהג להתנכל ליהודים ולגזור עליהם גזרות קשות ביותר. יום אחד הפיצו האנטישמיים שמועה שהברון גינצבורג עורך מנבית כדי לשחד את הצאר. כשנפגשו השניים, פנה הצאר אל הברון בנימה ידידותית: "שמעתי שרוצה אתה לתת לי במתנה סכום כסף. כמה בדעתך לתת לי?".

השיב לו הברון בעקיפה: "אם תאמר סכום כסף כפי שזויים של היהודים בעיני, הרי שכסף כל כך הרבה אין לי, ואילו אם תאמר סכום כפי שזויים של היהודים בעיניך, לכך מוכן אני ומזומן לתת לך כבר עכשיו..."

☺ חוק חוק לא... ☺

ערבו של כל יהודי לא יסולא בפז.

אור המאיר

שאלות ותשובות שענה לשואליו בקצרה מרן רה"י הגאון רבי מאיר מאזוז שליט"א

שאלה: כיצד יש להתייחס לכל מיני רבנים המלמדים קבלה להמונים?
תשובה: רוב "המקובלים" בימינו הם עמי הארץ גמורים. ועליהם כתב בשו"ת הרשב"א (חלק א' סימן תי"ד) "סכלותם הצילתם". במופלא ממך אל תדרוש, בחזק ממך אל תחקור, במה שהורשית התבונן – אין לך עסק בנסתרות (חגיגה י"ג ע"א), וראה בסוף הקדמת הרמב"ן בפירושו לתורה. ע"ש.

שאלה: נשאלתי על ידי קרובת משפחה: לפני זמן מה הלכתי עם חברותיה לאכול באיזה מקום, ושם נער מוזר שחובש כיפה קטנה, וטוען שלמד קבלה וחכמת כף היד. הוא אמר לה, כי על פי שמה היא תתחתן עם בחור בשם יואב, תתגרש ממנו ותינשא שוב בגיל 26. הוא טען שקו החכמה והחיים ביד ימין אינם נפגשים, וזה מדאיג. גם תאריך לידתה (ט"ו בסיון) מהווה בעיה למענתו. האם יש לחוש לכל זה?
תשובה: אין לחוש כלל. עיין רש"י בפסוק "תמים תהיה" (דברים יח, יג).

שאלה: איזה ספר מומלץ כדי להבין פנימיות המצוות בלי להיכנס לתורת הסוד?
תשובה: ספר החינוך. והוא בנוי על פי הרמב"ם והרמב"ן ועוד.

שאלה: האם רבנו יוסף חיים זצ"ל פוסק כמו הקבלה אף להקל, למרות שראה בראשונים או באחרונים שמחמירים על פי הפשט?
תשובה: פסק אף להקל, כגון בסעודה שלישית שחוזר אם שכח רצה והחליצנו (בא"ח ש"א פרשת חוקת).

שאלה: האם יש להימנע מלהשתמש בכלים פגומים, כגון לשנות מכוס שנפגמה מעט?
תשובה: זה לא מן הדין רק על פי הקבלה, וטוב להקפיד.

שאלה: בבית הכנסת שלנו נוהגים להתחיל הסליחות 15 דקות לפני חצות לילה. כאשר שאלתי לסיבת הדבר, נאמר לי שמאחר והם רוצים לזכות את בני הנוער שיגיעו לסליחות, הם מקדימים וסומכים על דעת הרב בית דוד שהובאה ברב פעלים שזמן חצות הוא כחצי שעה לפני הזמן המצויין בלוח. האם בדיעבד יש לסמוך על כך?
תשובה: אין הלכה כדעת הרב בית דוד (עיין בשו"ת איש מצליח ח"א הנד"מ סימן ט"ו בסעיף הרביעי (עמוד שם) שמנה 41 פוסקים נגד הרב בית דוד). אפשר להתחיל סליחות 10 דקות לפני חצות באופן שמגיעים ל"ויעבור" בדיוק בחצות.

חידת השבוע

לאדם המתקשה לשבת אומרים בסלנג של היום ש"יש לו קפיצים". היכן מצינו

בדברי חז"ל לשון כזו עם משמעות הפוכה בדיוק?

הפתרון: בירושלמי מסכת שבועות (פרק ו' הלכה ה'): אמר רבי שמואל בר נחמן: מלאכי חבלה אין להם קפיצין, שנאמר: משוט בארץ ומהתהלך בה (איוב א). והכוונה שהמלאכים אינם מסוגלים לשבת, כי אין להם חוליות המאפשרות ישיבה.

לקבלת העלון בדוא"ל, שלחו בקשה ל: 7654216@gmail.com

להצלחת נבונה בן חביבה ה"ו

לע"נ רחל בת מזל ע"ה

לע"נ לאה בת שרה ע"ה

לע"נ עזיזי בר כמונה לבית חדוק ז"ל

לע"נ אפרים בן מימה פנינה ז"ל

לע"נ רבי עובדיה בן לולו זצ"ל

לע"נ רבי אליהו בן אסתר זצ"ל

לע"נ רבי יצחק בן רחל זצ"ל